

УДК 336.717

<https://doi.org/10.31713/ve1202511>

JEL: G21, O16

Оксимчук С. О. ^[1; ORCID ID: 0009-0009-7916-2996],

начальник відділу контролю супроводження процесів
стягнення управління примусового стягнення проблемних активів
фізичних осіб

¹Департамент по роботі з проблемними активами, АБ «УКРГАЗБАНК», м. Київ

АНАЛІЗ ПРОБЛЕМНИХ АКТИВІВ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ

Статтю присвячено аналізу проблемних активів у банківській системі України. Обґрунтовано роль та місце ефективного управління проблемними активами для забезпечення фінансової стабільності банківської системи та підтримки її здатності до кредитування економіки країни в умовах кризи. За результатами аналізу динаміки частки непрацюючих активів за 2018–2024 рр. виявлено, що найбільша їх частка припадає на корпоративних позичальників. Однак також спостерігається позитивна тенденція до зменшення цього показника на тлі економічних реформ і міжнародної фінансової підтримки. У висновках обґрунтовано прогностичні сценарії щодо подальшого розвитку ситуації на ринку непрацюючих кредитів України в умовах війни та післявоєнної відбудови.

Ключові слова: банки; непрацюючі кредити; економічне відновлення; управління ризиками.

Вступ. В сучасних трансформаційних умовах розвитку світової економіки важливою умовою успішного розвитку будь-якої країни є фінансова стабільність її банківської системи. Особливо у період військово-політичних, економічних та соціальних криз банківський сектор безпосередньо впливає на стабільність економіки країни. Загострення геополітичної ситуації в умовах тривалої російсько-української війни, має серйозний вплив на фінансово-економічний розвиток України. Відповідно ефективне управління проблемними активами банківської системи України є надзвичайно актуальним завданням з метою забезпечення фінансової стабільності банків і підтримки їхньої можливості подальшого кредитування економіки країни.

Зменшення рівня непрацюючих кредитів сприяє насамперед підвищенню рівня кредитоспроможності банків, уникненню системної кризи та збереженню довіри вкладників. Відповідно, належне

управління проблемними активами матиме позитивний вплив як на стабільність банківського сектору в умовах кризи військової безпеки, так і на майбутнє відновлення економіки України у післявоєнний період.

Аналіз останніх джерел і публікацій. Проблематиці управління проблемними активами банків присвячено достатньо уваги багатьох як вітчизняних, так і закордонних вчених. Серед них варто відзначити провідних науковців: Андрос С. В. [1], Болгар Т. М. [2], Альтман Ед. І., Міллер Дж. С., Лін М. К., Карп Р. С., Зайцева І. Ю., Малишко Н. В., Палій О. В. [3], Клименко К. В., Ухналь Н. М., Столяров В. Ф., Слюсаренко Є. Р. [4], Крот Л., Шаповал Л., Фугело П. [5], Ходакевич С. І., Щеглюк М. С., Озадовський О. М., Стрижак А. П. [8] та ін.

Інтерес до цієї проблематики є очевидним, адже під час економічних криз банки не здатні повністю захистити себе від виникнення проблемної заборгованості. Тому використання відомих методів та пошук нових ефективних інструментів для управління проблемними активами банків є важливою задачею на сьогодні. Це вимагає подальшого дослідження тематики в умовах збереження макроекономічної стабільності та запобігання накопиченню системних ризиків у банківському секторі.

Метою статті є аналіз непрацюючих кредитів банківської системи України та основних факторів, що впливають на їх рівень під час війни.

Основна частина. Сьогодні через війну значна частина активів банків стала неплатоспроможною. Це пов'язано з руйнуванням інфраструктури, зниженням економічної активності, дефолтами компаній та зниженням попиту на кредити. Погіршення економічних умов також спричинило високий рівень безробіття та зниження доходів фізичних осіб, що зробило погашення кредитів важким або неможливим для багатьох позичальників.

Також війна призвела до безпосереднього ризику для банківських активів, особливо у прифронтових регіонах. Чимало активів стали втраченими або знеціненими через фізичне руйнування або переведення підприємств в зону ризику. Технічні проблеми, як відсутність доступу до електронних систем або втрата інформації через бойові дії також ускладнюють управління активами банків.

Питанню якості кредитного портфеля протягом останніх років приділяється усе більше уваги. У напрямі розвитку співпраці з міжнародними фінансовими організаціями активно піднімається питання якості роботи банківської системи України як індикатора розвитку економіки. Нині Національний банк приділяє значну увагу питанню якості кредитного портфеля банківської системи, розвиває методологічну базу щодо покращення стану та роботи з непрацюючими активами.

Насамперед варто відмітити, що проблемні активи банку – це фінансові інструменти або кредити, які стали нестабільними через недостатню платоспроможність позичальника або зниження вартості забезпечення. Вони є результатом погіршення фінансового стану позичальників або інших економічних чинників, що впливають на спроможність банку виконувати свої зобов'язання [5].

Проблемні активи можуть бути класифіковані за різними критеріями, зокрема:

1. За ступенем ризику (стандартні активи, субстандартні активи, проблемні активи, безнадійні активи).
2. За характером дефолту (прострочені кредити, кредити на реструктуризації, безнадійні кредити).
3. За способом забезпечення (незабезпечені кредити, забезпечені кредити).
4. За терміном прострочення (кредити з короткостроковою, середньостроковою, довгостроковою простроченістю).

Непрацюючі кредити займають значне місце в структурі проблемних активів банку, оскільки вони є основною категорією серед проблемних активів. Непрацюючі кредити – це позики, які не повертаються відповідно до умов договору або прострочені на тривалий період, що свідчить про серйозні фінансові труднощі позичальника або про неможливість погашення боргу. Вони включають в себе кредитні операції, за якими протягом визначеного часу (зазвичай 90 днів і більше, 30 днів для банків-боржників) не здійснюються платежі або виплати [1].

У структурі проблемних активів банку непрацюючі кредити є найбільш ризикованими, оскільки вони прямо впливають на фінансову стабільність банку. Вони потребують значних резервів для покриття можливих збитків, що спричиняють зниження капіталу банку та можуть призвести до необхідності вжиття заходів для забезпечення ліквідності. Кількість непрацюючих кредитів часто

вказує на рівень фінансових проблем у банку та є важливим індикатором для оцінки його платоспроможності та управлінської ефективності.

Зазвичай, неспроможність позичальників своєчасно виконувати зобов'язання за кредитами погіршується під час фінансових криз та економічних рецесій. Це призводить до накопичення проблемних кредитів (NPL) у багатьох банках по всьому світу. Високий рівень таких кредитів має негативний вплив на економічне зростання, процеси відтворення в економіці та макроекономічну стабільність, оскільки знижує прибутковість банків і обмежує їхню здатність забезпечувати фінансово-кредитну підтримку для підприємств, особливо для малих і середніх бізнесів.

Аналіз частки проблемних кредитів у структурі кредитних операцій українських банків за період 2018–2024 рр. є важливим фактором для оцінки фінансової стабільності банківської системи країни. Насамперед зазначимо, що під проблемними кредитами варто розуміти кредити, які не виконуються позичальниками відповідно до умов договору, тобто є простроченими або зі значними ризиками непогашення. Структурно-динамічний аналіз непрацюючих кредитів банків України представлено у таблиці.

Таблиця

Структурно-динамічний аналіз непрацюючих кредитів банків України, млн грн*

Кредитні операції	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
1. Кредити корпоративному сектору	959 601	847 259	795 405	835 658	847 586	828 444	891 619
непрацюючі кредити	535 770	456 074	371 157	301 665	363 321	365 532	347 379
частка непрацюючих кредитів, %	55,83	53,83	46,66	36,10	42,87	44,12	38,96
2. Кредити фізичним особам	202 202	214 252	208 383	256 291	224 260	240 825	295 563
непрацюючі кредити	93 086	73 077	58 230	43 210	68 272	56 636	45 771
частка непрацюючих кредитів, %	46,04	34,11	27,94	16,86	30,44	23,52	15,49
3. Міжбанківські кредити, депозити (за виключенням коррахунків)	28 888	31 368	34 057	30 581	36 917	43 144	97 918
непрацюючі кредити	1 073	946	984	256	4	0	0
частка непрацюючих кредитів, %	3,71	3,02	2,89	0,84	0,01	0,00	0,00

продовження таблиці

4. Кредити органам державної влади та місцевого самоврядування	2 867	4 717	11 734	27 037	24 800	18 361	13 151
непрацюючі кредити	838	683	0	0	507	191	67
частка непрацюючих кредитів, %	29,22	14,48	0,00	0,00	2,04	1,04	0,51
5. Всього кредитів	1 193 558	1 097 595	1 049 579	1 149 567	1 133 563	1 130 774	1 298 250
Всього непрацюючі кредити	630 767	530 780	430 371	345 131	432 105	422 360	393 218
частка непрацюючих кредитів, %	52,85	48,36	41,00	30,02	38,12	37,35	30,29

*Джерело: сформовано і розраховано на основі [6; 7].

У 2018 році банківська система України продовжувала відновлюватися після кризи 2014–2015 років. Частка проблемних кредитів поступово знижувалась після проведення санації неплатоспроможних банків та реформування фінансової системи. Так, за даними Національного банку України, у 2018 році частка проблемних кредитів у портфелі банків була на рівні близько 53% від загального обсягу кредитів. Це був результат жорсткої політики очищення банківської системи від неплатоспроможних установ та реструктуризації заборгованості.

У 2019 році частка проблемних кредитів продовжувала знижуватись. Завдяки реформам та активним зусиллям щодо санації банків, рівень NPL досяг 48,3% від загального обсягу кредитів. Цей процес також стимулював відновлення довіри до банківської системи. Багато великих банків, як-от ПриватБанк, продовжували працювати над зменшенням частки проблемних кредитів у своєму портфелі через реструктуризацію та продаж неплатоспроможних активів.

У 2020 році пандемія COVID-19 призвела до економічної нестабільності, що могло збільшити частку проблемних кредитів, однак завдяки мораторію на стягнення заборгованості, введеному урядом України, та підтримці підприємств і фізичних осіб через державні програми, негативний вплив на банківський сектор був знижений. Так, частка проблемних кредитів на кінець 2020 року становила 41,0%. У 2020 році також було реалізовано кілька програм реструктуризації кредитів, що дозволило знизити рівень NPL.

Протягом 2021 року банківська система продовжувала стабілізуватися, хоча ще відчувався економічний спад через пандемію та загрози, пов'язані з війною на сході України. За даними

НБУ, частка проблемних кредитів у портфелі українських банків зменшилась до 30,02%. Відновлення економічної активності та стабільність на валютному ринку дозволили банкам ефективніше керувати ризиками та працювати над зниженням проблемних кредитів.

З початком повномасштабної війни Росії проти України в лютому 2022 року економіка країни зазнала величезних втрат, що безпосередньо позначилось на фінансовому секторі. В умовах воєнної агресії частка проблемних кредитів значно зросла. У перші місяці війни банки зіткнулися з великими труднощами в управлінні активами та обслуговуванні позичальників, особливо в прифронтових зонах. Частка проблемних кредитів на кінець 2022 року зросла до 38%, що відображало серйозні труднощі в економіці та ризики для банківського сектору.

У 2023 році, незважаючи на продовження бойових дій, українська банківська система продовжувала працювати завдяки міжнародній фінансовій допомозі та реструктуризації боргів. Проте економічна ситуація залишалася нестабільною. Частка проблемних кредитів за підсумками 2023 року становила 37%. Високий рівень проблемних кредитів обумовлений великою кількістю непогашених боргів у прифронтових регіонах, а також скороченням економічної активності.

Зниження частки проблемних кредитів в Україні у 2024 році до рівня 30,3% є результатом кількох факторів: підтримці з боку міжнародних партнерів, ефективним заходам реструктуризації та програм підтримки для бізнесу та населення, а також активній роботі банків з продажу проблемних активів і вдосконалення управління ризиками. Хоча війна та економічна нестабільність продовжують бути важкими викликами для банківської системи, зниження частки NPL є важливим кроком до стабільності фінансового сектору України.

Як видно з рис. 1, можна зробити висновок, що найбільша частка непрацюючих кредитів прослідковується у корпоративному секторі. Так, їх величина у 2018 році становила 55,8%. У 2019–2021 рр. спостерігається щорічне зменшення з 53,8% у 2019 році до рівня 46,7% у 2020 році та 36,1% у 2021 році. А вже у 2022 році зростає до 42,9%, у 2023 році – до рівня 44,12%. У 2024 році зменшується до 39%.

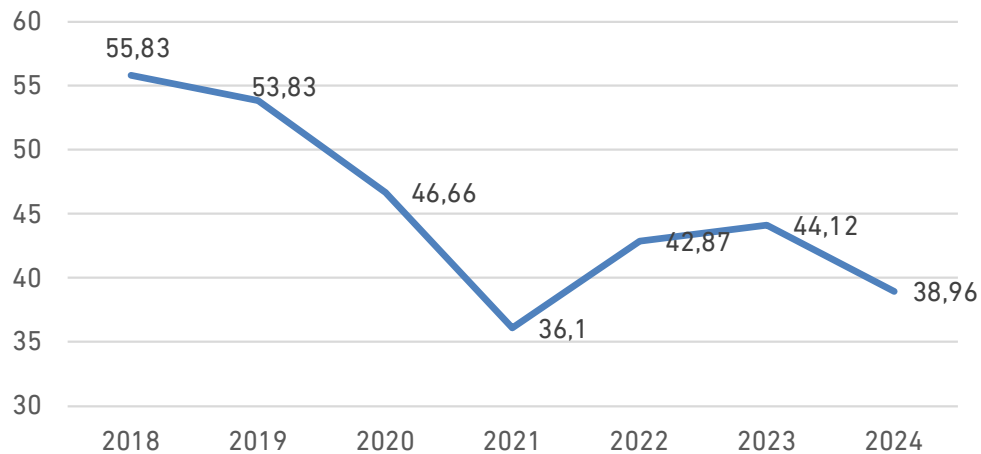

Рис. 1. Динаміка частки непрацюючих кредитів корпоративного сектору України, %

*Джерело: сформовано і розраховано на основі [6]

Поряд з цим варто проаналізувати частку непрацюючих активів у структурі загальних активів банків України (рис. 2). Загалом спостерігається позитивна тенденція до її зменшення з рівня 28,3% у 2018 році до рівня 8,4% у 2024 році. Водночас варто відмітити нестабільну тенденцію частки непрацюючих активів у структурі дебіторської заборгованості. Так, вони зменшилися з рівня 40,7% у 2018 році до рівня 27,9% у 2021 році, проте у 2024 році становили уже 32,51%.

Рис. 2. Динаміка частки непрацюючих активів банківського сектору України, %

*Джерело: сформовано і розраховано на основі [6]

Прогноз частки непрацюючих кредитів (NPL, non-performing loans) на кінець 2025 року в Україні залежатиме від кількох факторів,

таких як економічна ситуація в країні, швидкість відновлення після війни, дії уряду, Національного банку України (НБУ) та міжнародної фінансової підтримки. Враховуючи поточні тенденції, можна зробити кілька припущень.

Якщо в 2025 році ситуація на фронті стабілізується і країна розпочне активне відновлення після війни, це може позитивно вплинути на рівень непрацюючих кредитів. Відновлення економіки сприятиме збільшенню доходів населення, покращенню фінансової стабільності підприємств, що знизить частку неплатежів. У разі успішного відновлення інфраструктури та промисловості, зростання виробництва та експорту, це допоможе бізнесу і фізичним особам повернути свої борги. Якщо ж ситуація на фронті погіршиться, рівень непрацюючих кредитів в банківській системі України, ймовірно, значно зросте, що створить додаткове навантаження на фінансову систему, посилить фінансові ризики для банків та потребуватиме відповідних заходів з очищення активів та реструктуризації заборгованості.

Ймовірно Україна продовжить отримувати міжнародну допомогу для фінансової стабільності, зокрема від ЄС, МВФ, Світового банку та інших фінансових інститутів. Це дозволить зберігати ліквідність банків та забезпечити низький рівень дефолтів серед позичальників. Проте після завершення активної фази війни фінансова підтримка з боку міжнародних партнерів може зменшитися, що може збільшити економічний тиск на банківську систему.

Якщо інфляція залишатиметься високою, а національна валюта нестабільною, це може негативно вплинути на платоспроможність позичальників, що може призвести до збільшення частки непрацюючих кредитів. Однак в разі стабільності гривні та зниження інфляції цей ризик буде знижено.

Програми реструктуризації кредитів та можливість перенесення строків погашення боргів для позичальників можуть істотно знизити рівень проблемних кредитів. Вже зараз НБУ та уряд здійснюють певні заходи щодо підтримки позичальників. Це також дозволить банкам утримувати баланс активів на прийнятному рівні, не збільшуючи кількість неплатежів.

Банки в Україні поступово вдосконалюють свої стратегії ризик-менеджменту та використовують новітні технології для оцінки та контролю за якістю кредитного портфеля. Якщо ці стратегії будуть

ефективно реалізовані, це дозволить знизити кількість непрацюючих кредитів, оскільки банки будуть краще оцінювати платоспроможність позичальників ще на етапі видачі кредиту.

Висновок з проведеного дослідження. У результаті триваючої війни в Україні значна частина активів банків стала неплатоспроможною, що суттєво вплинуло на якість кредитного портфеля. Руйнація інфраструктури, зниження економічної активності, дефолти компаній та безробіття значно погіршили платоспроможність позичальників, що призвело до зростання непрацюючих кредитів у банківському секторі. Незважаючи на ці виклики, українська банківська система продовжує стабілізуватися завдяки реформам, реструктуризації та міжнародній фінансовій підтримці.

Однак майбутній рівень непрацюючих кредитів залежатиме від ряду факторів, зокрема від стабілізації ситуації на фронті та швидкості економічного відновлення. В умовах активного відновлення інфраструктури та зростання виробництва, ймовірно, зменшиться частка неплатежів, що сприятиме стабільності фінансової системи. Проте, у разі погіршення ситуації на фронті, рівень непрацюючих кредитів може значно зрости, що створить додаткове навантаження на банки.

Загалом, успішне відновлення економіки, підтримка з боку міжнародних партнерів, вдосконалення стратегій ризик-менеджменту банків та програми реструктуризації кредитів можуть допомогти знизити частку проблемних активів і стабілізувати банківський сектор в умовах складної економічної ситуації.

1. Андрос С. В., Герасимчук С. В. Механізм врегулювання проблемних банківських кредитів в умовах війни. *Економіка: реалії часу* : науковий журнал. 2023. № 1 (65). С. 12–25.
2. Болгар Т. М. Управління проблемними кредитами вітчизняних банків у сучасних умовах господарювання. *БІЗНЕСІНФОРМ*. 2014. No 1. С. 248–255.
3. Зайцева І. Ю., Малишко Н. В., Палій О. В. Управління проблемними банків. *Вісник економіки транспорту і промисловості*. 2019. № 68. С. 199–207.
4. Клименко К. В., Ухналь Н. М., Столяров В. Ф., Слюсаренко Є. Р. Функціонування державних банків в Україні в умовах воєнних ризиків. *Наукові праці НДФІ*. 2023. № 2. С. 84–111.
5. Крот Л., Шаповал Л., Фугело П. Макропруденційне управління проблемними активами банківських установ. *Подільський вісник: сільське господарство, техніка, економіка*. 2020. Вип. 33. С. 104–114.
6. Національний банк України : вебсайт. URL: bank.gov.ua (дата звернення: 11.02.2025).
7. Основні показники діяльності банків України / Національний банк України. URL: <https://bank.gov.ua/statistic/supervision-statist/data-supervision#3> (дата звернення: 12.02.2024).
8. Ходакевич С. І.,

Щеглюк М. С., Озадовський О. М., Стрижак А. П. Ознаки визнання проблемного та неплатоспроможного банку. *Вчені записки* : зб. наук. праць. К. : КНЕУ, 2023. Вип. 32 (3). С. 266–278.

REFERENCES:

1. Andros S. V., Herasymchuk S. V. Mekhanizm vrehuliuvannia problemnykh bankivskykh kredytiv v umovakh viiny. *Ekonomika: realii chasu* : naukovyi zhurnal. 2023. № 1 (65). S. 12–25.
2. Bolhar T. M. Upravlinnia problemnymy kredytamy vitchyznianskykh bankiv u suchasnykh umovakh hospodariuvannia. *BIZNESINFORM*. 2014. No 1. S. 248–255.
3. Zaitseva I. Yu., Malysheva N. V., Palii O. V. Upravlinnia problemnymy bankiv. *Visnyk ekonomiky transportu i promyslovosti*. 2019. № 68. S. 199–207.
4. Klymenko K. V., Ukhmal N. M., Stoliarov V. F., Sliusarenko Ye. R. Funktsionuvannia derzhavnykh bankiv v Ukraini v umovakh voiennykh ryzykiv. *Naukovi pratsi NDFI*. 2023. № 2. С. 84–111.
5. Krot L., Shapoval L., Fuhelo P. Makroprudentsiine upravlinnia problemnymy aktyvamy bankivskykh ustanov. *Podilskyi visnyk: silske hospodarstvo, tekhnika, ekonomika*. 2020. Vyp. 33. S. 104–114.
6. *Natsionalnyi bank Ukrainy* : vebsait. URL: bank.gov.ua (data zvernennia: 11.02.2025).
7. Osnovni pokaznyky diialnosti bankiv Ukrainy / Natsionalnyi bank Ukrainy. URL: <https://bank.gov.ua/statistic/supervision-statist/data-supervision#3> (data zvernennia: 12.02.2024).
8. Khodakevych S. I., Shchehliuk M. S., Ozadovskyi O. M., Stryzhak A. P. Oznaky vyznannia problemnoho ta neplatospromozhnoho banku. *Vcheni zapysky* : zb. nauk. prats. K. : KNEU, 2023. Vyp. 32 (3). S. 266–278.

Oksymchuk S. O. [1; ORCID ID: 0009-0009-7916-2996],

Head of the Department for Control and Support of Enforcement Processes, Department for Compulsory Recovery of Problem Assets of Individuals

¹ Department for Problem Asset Management, JSC "UKRGASBANK", Kyiv

ANALYSIS OF NON-PERFORMING ASSETS OF THE BANKING SYSTEM OF UKRAINE

The article is devoted to the analysis of the problem of non-performing assets in the banking system of Ukraine, which has become especially relevant in the conditions of war and economic instability. The main factors influencing the increase in the share of non-performing loans are considered, in particular, the destruction of infrastructure, a decrease in economic activity, company defaults and an increase in unemployment. The authors focus on the role of effective management of problem assets to ensure the

financial stability of the banking system and support its ability to lend to the country's economy in times of crisis.

The article also discusses various methods of classifying non-performing loans and their impact on the banking sector, in particular, the analysis of the dynamics of the share of non-performing assets for 2018–2024. It was found that the largest share of problem loans is held by corporate borrowers, but there is also a positive trend towards a decrease in this indicator against the background of economic reforms and international financial support.

Forecasts for the further development of the situation in the non-performing loans market in the context of post-war recovery, as well as an analysis of factors that may affect the stability of the banking system, such as stabilization of the situation at the front, economic recovery, state policy and international financial assistance, are important.

The authors emphasize the need to improve risk management strategies in banks and the use of the latest technologies to assess the loan portfolio in order to minimize the share of non-performing assets in the future.

Keywords: banks; non-performing loans; economic recovery; risk management.

Отримано: 14 лютого 2025 року
Прорецензовано: 19 лютого 2025 року
Прийнято до друку: 28 березня 2025 року